

(४०)

प्रेरितो^{बी१} थगिरि^{ए(१)}शेन देवर्षिः प्राह नारदः ।
उत्सर्गा^{बी२}पितलक्ष्मीकं रहः श्रीवत्सलाचिह्नं ॥ ६

नारद उवाच:- षष्ठं परमात्मन्युमेयात्मज्जन्मस्ते विश्वभावन ।
ह्यं देवी जगन्माता नात्मानं वेत्तित्कतः ॥ १०

करोतु तदिह स्नानं त्र्यम्बकस्य जलाशये ।
मैत्रेयं स्नानमात्रेण शुद्ध-देहोल्लसयुतिः ॥
हित्वा मानुष्यकं भावमात्मज्ञानमुपयुञ्जी ॥ ११

वसिष्ठ उवाच:- इत्थं निश्चय गोविन्दस्तथेत्याहर्षिसिद्धम् ।
अथानिलाशनरिपुर्वैजयं विहंगराट् ॥ १२
(बी३)(ए२)
अक्तीया^{बी३}म्बरतल गोविन्दविदिताशयः ।
विमानवृन्दानुगतः प्राप्तस्त्र्यम्बकं सरः ॥ १३

पंचकोशप्रमाणा^{ए(४)}भूविमानैस्तत्र भूपते ।
आतृता परितो भाति गुणैरिव तनुः सताम् ॥ १४
त्र्यम्बकं ततो दष्ट्वा सरस्त्रैलोक्यविश्रुतं ।
पवित्रीकरणं नृणामात्मज्ञानमिवापरं ॥
साधु साध्विति गीवर्णिकोट्यां नृप तुष्टुवुः ॥ १५

ई(बी-१) प्रेरितोयौगरीशेन ए गिरिशेन
इ बी-२ युष्णि, (बी ३) वस्तलात् ।
साप्साध्वितिगीवर्णि कौट्यांनृपतुष्टुवः ॥ मन प्रह्लाद जनार्दनः
शेष कलुषापहं ॥

४ ए पंचकोश प्रमाणाम् विमानैस्तत्रभूपते । (ए१) गंघित , (ए२) तलां ।
(ए ३) मु ।

(४१)

मनः प्रह्लादजनकं निःशेषकलुषापहं ।

(ए१)

हरिः सरोवरे ऋतत्र विजगाह सह स्त्रिया ॥ १६

तदा ब्रह्मादयो देवाः सिद्धाध्या मस्त्रुणा : ।

(बी १)

शिवश्च प्रमथैः सार्द्धं चक्रुः स्नानमतिनिवृत्ताः ॥ १७

अथ ^{बी १} स्नानमात्रेणातस्या मानुषवेष्टितं ।

अपागमत् न्महीपाल देवत्वं चाभ्यवर्तन ॥ १८

(बी २)

विश्वव्यापिनमात्मानमवबुध्य महेश्वरी ।

बी ३

हरिमात्माभूद्वं मैने ह्यात्मानं चतदुभूद्वं ॥

आत्मन्यवस्थितं विश्वमात्मा विश्वे त्वबुध्यत ॥ १९

(ए२)

मुहुर्मुहुः समुन्मज्ज्य सहदेवैः पितामहम् ।

(ए३)

हरं हरिं च सा तत्र वीक्ष्य प्रत्यमुखी स्थिता ॥ २०

(ए४)

अष्टौ पदान्यतिक्रम्य सिष्टन्ती हरिवल्लभा ।

बी ६

(ए ५)

कृतस्नानाः सुरगणाः पूज्यामासुराहताः ॥ २१

(ए६)

तेजोमिः स्थगितयन्ती रावस्योरन्तरासदा ।

(ए७) बी ८

बी ९

तुष्टुवुश्च मुनिश्रेष्ठा गन्धर्वाश्च जगुः कल ॥ २२

(बी १०)

राजन् देवोपनीतामि दिव्यगन्धिभिरादूरात् ।

आकीर्णः पुष्पमालाभिर्मूविभागोऽभवत्तदा ॥ २३

ई(बी-१) नमतिप्रताः, बी-२- द्वि, ई बी-३ रिः, बी-४ मात्मनो, बी-५ विश्वेन्पबुध्यते

२ ई विश्वं आत्माविश्वेन्यबुध्यते, ३ ई- सहं, ई बी-६ ति, ई बी -७ वृ, बी-८ श्रेष्ठ ।

६-ई बी- जगः विलं, (बी-१०) ई दिव्याधिभिः समाकृतः, १ ई स्नानमात्रस्यकरणात् ।

१-ए प्रह्लाद

(ए १) ऋतत्र द्विजगाह, (२ए) मुहुर्मज्जनुमुन्यज्य । ए३ प्रत्यमुखी स्थिता, (ए ४) अष्टौ

(ए ५) तिष्ठन्ती हरिवल्लभा, (ए६) स्थगितयन्ती (ए ७) श्रेष्ठा ।

((४२))

अथ तत्र रिमतमस्त्रीं निमेषोक्तिफललोचना ॥ ^{बी१}

ब्रह्मासनधरां देवीं चाक्षुषेशं चतुर्भुजां ॥ २३

दक्षिणोऽमृतसम्पूर्णमाददानां कमण्डलुं ॥ ^{ए१}

वामे चाक्षस्त्रजं दिव्यां परयोः श्वेतपर्कजं ॥

योगेश्वरी योगनिन्द्रां तुष्टुवुः सत्विताः सुराः ॥ २५

देवाञ्जुः -

नमो देवि महादेवि नमस्ते विश्वभाविनि ॥ ^{बी४} ^{बी३}

नमस्ते जगतामालनमस्ते विष्णुवल्लभ ॥ २६ ^{बी५}

त्रैलोक्यमखिलं देवि त्वमुत्पादयसे स्वतः ॥ ^{बी६} ^{बी७}

पाहि त्वमेव कांत्पन्नमन्ते संहरसे पुनः ॥ २७

नमस्तुभ्यं सहस्रराक्षि देवानां हितकारिणि ॥ ^{बी८} ^{बी९}

त्वदाधारमिदं सर्वं यथा वै रश्मिण्मूर्तम् ॥ २८

ते धन्यास्त्रिषु लोकेषु देवि येषां त्वमीश्वरी ॥ ^{ए२}

दासत्वमपि ते मातरं न द्रादपि वरं पदात् ॥ २९ ^{बी१०}

उत्तरारणिरतेषां लोकानां मधुसूदनः ॥

अक्षरारणिरैव त्वं नान्यथा भुवनाम्भवः ॥ ३० ^{बी११}

हं बी १ नं०, हं बी २ विं, हं बी ३ भाविनीः, हं बी ४ न, हं बी ५- मे,
हं बी ६ स्ततः, बी ७ सहस्रेषुमः, बी ८ माता रिद्रा, बी ९ रः,

(ए १) दक्षिणोऽमृतसम्पूर्ण (२ ए) त्वमीश्वरि

- शक्तिर्देवि परा काचिदिज्यते हृदि योगिमिः ॥
 अदितिर्देवमाता त्वं देवः स्वर्गे निर्णोव्यसे ॥ ३१
- स्वाहा स्वधा धृतिः क्षान्तिः शान्तिरिष्टा तपस्विनी ॥
 त्वस्य जाता नामिस्त्वदाधारमिदं जगत् ॥ ३२
- माता त्वं देवि लोकानां पिता देवा जनार्दनः ॥
 त्वमस्य सात्त्विकी शक्तिराजसी तामसी तथा ॥ ३३
- त्रैगुण्येनेदमान्प्रेषिणिगुणा मासि तत्तुक्तः ॥
 प्रकृतिस्त्वं पुरा प्रोक्ता चेतना सर्वजन्तुषु ॥ ३४
- सबाह्याभ्यन्तरं प्राक्तमिदं स्थावरजंगमम् ॥
 भृगो कूलं समुत्पन्ना हिताय जगतामिह ॥ ३५
- समादिश ततो देवि क्षयानेनैषितमात्मनः ॥
 तव प्रसादनाथाय वरं यच्छन्ति देवताः ॥ ३६
- वरदा यदि मै देवा वराहा यदि वाप्यर्हः ॥
 तदिदं श्रूयतां देवा ममाभिमतमुत्तमं ॥ ३७
- विमानैर्मक्ता यद्भुवि भूमिर्विभूषिता ॥
 सौधैः परिवृता तद्वत् कर्तुमिच्छामि साम्प्रतम् ॥ ३८

बी १ वी, ई वी २ आदितो, ई बी ३ ति, बी ४ ति, ई बी ५- मिः त्वद
 ई बी ६ णिगुणा, ई बी ७ भृगोः कूले स भृगोः, ई बी ८- व, ई बी ९-
 ई बी १० ना, ई बी ११-न, बी १२ म, ई बी १२ सधे ।

(ए १) हृदि

(ए २) त्वमस्य सात्त्विकी

अत्र षड्यो महात्मानो नानागोत्रास्तपस्विनः ॥

सह पत्नीभिरायान्तु पुत्रैः शिष्यैः समावृताः ॥ ३८

हमां भूमिं प्रदास्यामि ब्राह्मणेभ्यः समाहिता ॥

त्रत्राशेन ममैवास्तु निवासः शाश्वतीः समाः ॥ ४०

श्रीभगवानुवाचः- त्वंदेव वि परमा शक्तिः सर्वदेवेष्ववस्थिता ॥

यदिच्छसि कुरु क्षिप्रं कस्ते दातुं वरं क्षमः ॥ ४१

इत्याख्याय चतुर्बाहुरवांचत गणान् बहून् ॥

भो भोः प्रयातु त्वरितं दिक्षु सर्वास्वतन्दिताः ॥ ४२

ये केचिन्मुनयः सन्ति तेषां पुत्रा यशस्विनः ॥

सर्वे देवव्रतस्नाताः कृतो ह्येहाः प्रियेष्टिणः ॥

युवानो दर्शनीयाश्च तानान्यतुमाचिरम् ॥ ४३

पुष्पश्लेष्णु तीर्थेषु ये केचिन्निम्नफलेषु च ॥

नदीषु नदश्लेष्णु देवसातेषु केचन ॥ ४४

देवाश्रयेषु ये केचिदाश्रमेषु वनेषु च ॥

पुण्यक्षेत्रेषु राम्येषु ग्रामेषु नगरेषु च ॥

तानास्यंतु सम्पूज्य श्रुतिपुत्रान् सुवर्चसः ॥ ४५

ई बी १ वृत्तं, ई बी २ अत्रां, ई बी ३ नमैवास्तु, बी ४ शाश्वती, ई बी ५, तैकेचित्म्, ई बी ६ हा, ई बी ७ यतमाचिरं, ई बी ८ देवा, बी ९ षुवनेषु

(ए १) चिर

(ए २) सम्पूज्य

(४५)

आरोप्याशु विमानेषु शुभेषु ज्वनेषु च ॥
देवी हरिप्रिया लक्ष्मीर्युष्मभ्यं दास्यते मही ॥
वाच्छिंतानि चरन्ति नानि घनानि च निवेद्यताम् ॥ ४६

वसिष्ठ उवाच :- हत्यादिष्टा गणाश्रेष्ठाः प्रणिपत्य जनार्दनम् ॥
यथादिष्टं गताः सर्वैरसमानेतुं द्विजर्षिभान् ॥ ४७

गतेष्वथ गणौघेषु शैलचक्रगदाधरः ॥
विश्वकर्माणामाहूय प्रोवाचेदं ववस्तदा ॥ ४८

भगवानुवाच :- अत्रसौधानि दिव्यानि कुक्षिप्रसृतानि ॥
मुमुक्षूणामपि यथा हरन्ति प्रसमं मनः ॥ ४९

विश्वकर्मावाच :- यथादिशति देवो मामित्यालप्य कृतजलिः ॥
विदर्शे साधसम्बद्धं नगरं तत्र विश्वकृत् ॥ ५०

इति श्री स्कंदपुराणे एकाशीति साहस्र्यां संहितायां ब्राह्म्य-
विभागे तृतीय परिच्छेदे श्रीमाल महात्म्ये आत्मप्रबोधो नाम
अष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥

१ ई आरोप्या, ई बी १, याने, ई बी २ हि, बी २ गते, ई बी ४
प्रसृतः, २ ई यथा
(८ १) आरोप्य, (८ २) लक्ष्मी, (८ ३) जनार्दन (८ ४) सम्बद्धं